

Становище

от доц. д-р Светлана Николова Сарийска –
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научната степен „доктор” в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.2. Психология; докторска програма: „Социална психология“

автор: Теодора Силвестрова Меднева

тема: „Бърнаут синдром при лица на свободна практика: фактори, диагностика и превенция на професионалния дистрес “

научен ръководител: доц. д-р Юрий Янакиев

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

По избор на научното жури съм определена за негов член по процедурата за защита на дисертационен труд на тема „Бърнаут синдром при лица на свободна практика: фактори, диагностика и превенция на професионалния дистрес“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма: Социална психология. Автор на дисертационния труд е Теодора Меднева – докторант към катедра „Психология“ във ПУ „Паисий Хилендарски“. Представеният от Теодора Меднева комплект материали е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“. Включва дисертационен труд, автореферат и приложен списък с публикации.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи.

Поставена в контекста на благоденствието, здравето и оптималното функциониране на работното място, темата за дистреса и бърнаут синдрома е с особена актуалност, която се открива в опитите да се разширят познанията за факторите, които поражда тези състояния и възможностите за справяне. Тази актуалност се открива още по отчетливо в контекста на съществуваща неяснота относно размерите на дистреса и бърнаут синдрома в зависимост от характера на работа, и различните персонални променливи и опит. Това, което придава уникалност на изследването е обвързването с конструкти със спецификата на самата работа и опита и качествата на индивидите.

3. Познаване на проблема

Изследването е теоретико-емпирично. Теоретичната част обхваща обстоен и задълбочен преглед на разбиранията върху изследваните конструкти. Представеният

преглед на промените в икономиката и заетостта, изразена чрез новите начини на ангажиране, определени чрез фрилансинга (работа на свободна практика), отбелязва не само позитивните аспекти като усиление на креативността, гъвкавостта, свободата свързана с работните графици, но и негативните аспекти обединени около несигурността засягаща устойчивостта в ангажирането, заплащането и натиска на времето изразен в сроковете на завършване, интензивността на работата и продължителната часова натовареност, чувство на самота и зависимостта от предлаганата работа. Прегледът на тези промени логично преминава в очертаване на отношенията със следващите конструкти - стрес на работно място и бърнаут синдром. Отново е представен анализ на тези феномени основан на съществуващите концепции. Стресът на работното място и бърнаут синдрома са разгледани чрез емоционалните, когнитивните и поведенчески прояви. Очертани са влиянията на тези феномени върху здравето и постиженията в работата и чувството за неефективност. Теоретичният анализ обхваща подробно описание на симптоматиката на тези конструкти както и разграниченията между бърнаут синдрома и стреса и границите, в които се проявяват негативните следствия.

Теоретичният анализ обхваща и преглед на изследванията върху резилиънса, като възможен протективен фактор за отслабване на влиянията от стреса на работното място и коректното оценяване степента на риска. По този начин е очертана и рамка за отбелязване на различните интервенции и стратегии за справяне.

Като цяло представените анализи са задълбочени и основани на емпирично удостоверими изследвания, което позволява да се очертае и концептуалната рамка на емпиричното изследване. По този начин цялото изследване притежава вътрешна консистентност.

Считам, че тази част от изследването, посветена на подходите и превенцията на професионалното прегаряне е твърде обща, на места описанията на някои от психотерапите са некоректни (например описанието на логотерапията) и не са подкрепени с конкретни емпирични изследвания, доказващи тяхната ефективност в тази област.

Също така считам, че въвеждането на резилиънса като конструкт, би могъл да се разгледа като протективен фактор и да бъде проследена връзката с проявите на бърнаута. Това би обогатило значително психологическия анализ по посока на разкриване влиянието на персоналните конструкти. Още повече че има достатъчно добри инструменти за оценка на резилиънса.

4. Методика на изследването

Изборът на методите и методиките в емпиричната част на изследването са релевантни на основния замисъл, задачите и хипотезите. Методите, които са включени в изследването са:

- въпросник за самооценка на бърнаут (MBI) на Maslach & Jackson (1986);
- авторски въпросник за отбелязване на демографски характеристики – пол, възраст, професия/занимание; стаж в областта на заниманието; месторабота; семейно положение; тип на заетостта (основна/допълнителна), с добавени айтеми обединени около „няколко смислови ядра“: намиране на проекти, стресори свързани с възнаграждението, стресори в организацията на работата, стресори в

работата с клиентите, личностни качества и социална подкрепа и причина за избора на фрилансинга като форма на професионална заетост.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 225 страници в основния текст, който включва 50 таблици и 55 фигури. Структурата включва увод като въведение в изследователската тема, три глави, заключение, ограничения на изследването, приноси, две приложения и литература. Литературата включва 292 източника на български и английски език.

Изследването е структурирано в две части: Първата част представя теоретичен анализ на изследваните конструкти – бърнаут синдром, дистрес, устойчивост, на техните ефекти върху здравето, благополучието и удовлетворението от работата, както и на рисковите фактори, пораждащи тези състояния. Втората представя емпиричното изследване, и съдържа целите, задачите, хипотезите и методите на изследване. Резултати са релевантни на изследователския замисъл и разширяват разбиранията върху изследвания феномен, което е отразено и в приносите на дисертационното изследване.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на Теодора Меднева са съдържателно обобщени и отговарят на проведеното изследване. Като цяло бих искал да отбележа следните приносни моменти:

- представено е оригинално разбиране на професионалното прегаряне при самоосигуряващите се лица (фрилансърите), което допринася за по-цялостното разбиране на този феномен;
- очертани са специфични следствия от професионалното прегаряне при лицата от свободните професии и причините за появата на това състояние;
- представени са специфични влияния на различни демографски фактори върху появата на стреса и прегарянето свързани с работата;
- установени са статистически обосновани връзки между изследваните конструкти;
- създаден е авторски въпросник за оценка на работа при фрилансърите и факторите на работната среда.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са четири публикации по темата на дисертационния труд. От начина на представяне на публикации под номера 1,3,4 не е ясно каква е формата на публикациите. Публикацията под номер 2 е статия.

8. Лично участие на докторанта

Теодора Меднева е била докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Психология“. Реализирала е самостоятелно цялото дисертационно изследване. Текстът, получените резултати и приноси са нейно лично дело.

9. Автореферат

Авторефератът съдържа основните постановки в дисертационния труд, резултатите и техния анализ. Считаю, че е адекватен на дисертационния труд и обективно отразява теоретичните анализи и основните резултати, представени в съдържанието на изследването.

10. Препоръки за бъдещо използване

Бих препоръчала изследването да се разшири по посока на проследяване на отношенията между изследваните феномени и стратегиите за справяне.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд показва, че докторантката Теодора Меднева, притежава задълбочени познания по темата. Смятам, че кандидатката отговоря на условията и реда за присъждане на образователната и научната степен „доктор“ по Закона за развитие на академичния състав в Република България, ППЗРАС, Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. След изтъкнатите аргументи, както и на цялостната положителна оценка за извършеното дисертационно изследване, предлагам на научното жури да гласува положително и да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Теодора Меднева, за което давам своя утвърдителен вот.

Пловдив,

30.12.2023 г.

Изготвил становището:

/доц. д-р Св. Сарийска/